LEKCE 1
UKRAJINSKÁ ABECEDA
УКРАЇНСЬКА АБЕТКА

Друкована буква	Писана буква		
Аа	*Аа*	a	алло́ [allo], ананáс [ananas]
Бб	*Бб*	b	ба́ба [baba], бу́лка [bulka]
Вв	*Вв*	v	ва́за [vaza], ві́за [viza]
Гг	*Гг*	h	газ [haz], гора́ [hora]
Ґґ	*Ґґ*	g	ґу́дзик [gudzyk]
Дд	*Дд*	d	де? [de?] день [den'], ді́вчина [divčyna]
Ее	*Ее*	e	емігра́нт [emihrant], ене́ргія [enerhija]
Єє	*Єє*	je	є [je], Євро́па [jevropa]
Жж	*Жж*	ž	жи́ти [žyty], журна́л [žurnal], жі́нка [žinka]
Зз	*Зз*	z	зима́ [zyma], зо́шит [zošyt]
Ии	*и*	y	мир [myr], пи́ти [pyty], ми́ло [mylo]
Іі	*Ії*	i	і́мпорт [import], іде́я [ideja]
Її	*Її*	ï	Украї́на [ukraïna], мої [moï], по́їзд [poïzd]
Йй	*Йй*	j	йод [jod], мій [mij], Йо́сип [josyp]
Кк	*Кк*	k	ка́ва [kava], кіно́ [kino], крок [krok]
Лл	*Лл*	l	лак [lak], ла́мпа [lampa], ліс [lis]
Мм	*Мм*	m	ма́ма [mama], молоко́ [moloko]
Нн	*Нн*	n	но́рма [norma], ніс [nis]
Оо	*Оо*	o	океа́н [okean], о́фіс [ofis], о́пера [opera]
Пп	*Пп*	p	парк [park], патріо́т [patriot]
Рр	*Рр*	r	рестора́н [restoran], реліґія [relihija]
Сс	*Сс*	s	спорт [sport], сала́т [salat], ка́са [kasa]
Тт	*Тт*	t	теа́тр [teatr], тради́ція [tradycija]
Уу	*Уу*	u	Украї́на [Ukraïna], мур [mur]
Фф	*Фф*	f	фільм [fil'm], футбо́л [futbol]
Хх	*Хх*	ch	ха́та [chata], хо́лод [cholod]
Цц	*Цц*	c	центр [centr], ціна́ [cina], цуке́рка [cukerka]
Чч	*Чч*	č	чому́? [čomu] чай [čaj], час [čas]
Шш	*Шш*	š	шко́ла [škola], шокола́д [šokolad]
Щщ	*Щщ*	šč	ща́стя [ščastja], ще [šče]
Юю	*Юю*	ju	любо́в [ljubov], Юлія [julija], комп'ю́тер [komp"juter]
Яя	*Яя*	ja	я́блуко [jabluko], моя́ [moja]
ь	*ь*	'	вчи́тель [včytel'], у́чень [učen']
'	(апостроф)	"	п'ять [p"jat'], ім'я́ [im"ja]

Poslechněte si nahrávku 1.01 pro správnou výslovnost příkladů v tabulce.

1. SAMOHLÁSKY

А, Е, И, І, О, У

а – čte se jako v češtině: *алфавíт, мáма, бáтько*

е – čte se jako v češtině: *зелéний, тéплий*

и [y]– je vždy tvrdé, nikdy neměkčí předchozí souhlásku a NIKDY nestojí na začátku slova (výjimka podle nového pravopisu!): *син, мúло, тúхий, Галúна, рослúна*

і - je vždy měkké a změkčuje předchozí souhlásku: *íноді, істóрія, дíти, ліс, Íгор*

о – čte se jako v češtině, nedochází k žádné redukci v nepřízvučných slabikách: *óко, Олéна, я́блуко, телефóн*

у – čte se jako v češtině [u]: *узберéжжя, вугíлля, вýхо*

2. JOTOVANÉ SAMOHLÁSKY

Я, Ю, Є, Ї

Na začátku slova, po samohlásce a po apostrofu se čtou s jotací, tj. [ja], [ju], [je], [ji]:

Євдокія [Jevdokija], *ю́мор* [jumor], *я́блуко* [jabluko], *їжáк* [jižak], *стоя́ти* [stojaty], *мúє* [myje], *м´якúй* [mjakyj], *бур´я́н* [burjan]

V ostatních pozicích změkčují předchozí souhlásku: *земля́* [zeml´a], *трéтє* [tretě], *Тетя́на* [Teťana], *сúня* [syňa], *дя́тел* [ďatel]

Písmeno **Ї** vždy znamená jotovanou výslovnost, t.j. [ji] na rozdíl od předcházejících Я, Ю, Є se vždy vyslovuje jako dvě hlásky.

3. SOUHLÁSKY

Většina ukrajinských souhlásek se čte stejně jako v češtině: **Б** [b] – *брат, бáтько, дуб*, **Г** [h] – *гóрло, географíя, стяг*, **Ґ** [g] – *ґýдзик, ґелґотáти, ґráти*, **Д** [d] – *день, вид, вíддаль*, **Ж** [ž] – *жук, нíжний, гарáж*, **З** [z] – *зимá, зуб, приз, крúза*, **Й** [j] – *йод, край*, **К** [k] – *кит, жíнка, вік*, **Л** [l] – *лáмпа, ліс*, **М** [m] – *межá, мáма, ведмíдь*, **Н** [n] – *новúй, знóву, тин*, **П** [p] – *пéчиво, полúця*, **Р** [r] – *родúна, друкáрня*, **С** [s] – *сáло, сестрá, сóнце*, **Т** [t] – *тáто, твір, плíт*, **Ф** [f] – *фахівéць, фотографíя*, **Х** [ch] – *хáта, сухúй, схóвище*, **Ч** [č] – *чекáти, óчі, плач*

Písmeno **Щ** [šča] vždy označuje dvě hlásky [шч]: *вúще, щíтка, щемíти, прощáти.*

Souhláska [**Ц**] se vyslovuje měkce ve většině pozic: *ове́ць, горобе́ць, кіне́ць* (na konci slova), *коза́цький, ле́кція, ціка́вий, ця́ця* (uprostřed slova před hláskami **Я, Ю, І** a **měkkým znakem**).
V jiných pozicích a přejatých slovech se [**Ц**] vyslovuje tvrdě: *цибу́ля, це́гла, циган, абза́ц, пала́ц, кварц, плац, шліц* aj.

Souhláska **В** [ў]
Je vždy znělá. Může přecházet v neslabikotvorné [**ў**]:
a) jako souhláska vystupuje před samohláskou: *вода́, ве́чір, ві́рити*;
b) jako samohláska se chová na začátku slova nebo na konci slabiky či slova: *дівочий – дівча́* [дiўчá], *крива́вий – кров* [кроў], *вдова́* [ўдовá], *вчо́ра* [ўчóра] atd.

Grafické spojení **–ТЬСЯ** se vyslovuje jako měkké dlouhé [**Ц’:**]: *у́читься, сміється, одяга́ється, вмива́ється, взува́ється, здає́ться*.
Grafické spojení **– ШСЯ** se vyslovuje jako měkké dlouhé [**С’:**]: *сміє́шся, гра́єшся, купа́єшся*.

Ь – měkký znak neoznačuje žádnou hlásku a slouží jen k označení měkkosti předcházející souhlásky: *ба́тько, дівчисько, кінь, вогóнь, льон, стіле́ць*.

Rozdělovací znak – apostrof ’
používá se pro označení oddělení výslovnosti jotovaných **я, ю, є, ї** od předchozí tvrdé souhlásky: *м´я́со* [mjaso], *ма́тір´ю* [matirju], *ін´єкція* [injekcija], *бур´я́н* [burjan]
Apostrof není písmeno a není součástí abecedy.

ДЗ, ДЖ
Výslovnost se liší podle toho, zda se jedná o dvojhlásku: *кукуру́дза,* подзвони́ти, *дзе́ркало, дзвін, джигуне́ць, джба́ник, бджола́, джміль, сиджу́, наро́дження* – čte se dohromady,
nebo zda jde o poslední písmeno předpony a první písmeno kmene: *віджа́ти, піджа́рити, віджи́ти, віджима́ння, відзна́ка, ві́дзив, підзе́мний, надзвича́йно* – čtou se jako dvě jednotlivé hlásky.
Zdvojené souhlásky
Stejně jako u дз, дж je u ostatní zdvojených souhlásek třeba rozlišit, zda se jedná o kombinaci předpony a kmene – *ві́ддати*, kde se čte odděleně nebo o zdvojenou souhlásku, která se čte prodlouženě – *де́нний, життя́, узбере́жжя, суддя́* apod.

UKRAJINSKÝ PŘÍZVUK

1) Je **SILOVÝ** (dynamický), to znamená, že přízvučná slabika se vyslovuje s větším důrazem, než všechny ostatní.

2) Je **VOLNÝ**, to znamená, že pod přízvukem může být kterákoli slabika ve slově: *cî-но, ка-за́-ти, бу-ду-ва́-ти, пе-ре-бу-до́-ва*;

3) Je **POHYBLIVÝ**, tudíž v různých tvarech téhož slova může přejít z jedné slabiky na jinou: *ру́ки – рукú* (ruce – ruky), *зо́рі – зорî* (hvězdy – hvězdy, hvězdě), *ви́носити – винóсити* (donosit – vynášet).

4) Většina slov v ukrajinštině má jeden přízvuk, ale složená slova mohou mít dva i více přízvuků: *ви́сокопродукти́вний, гîдроелектростáнція.* Některá slova mají **DVOJÍ** přízvuk: *за́вждú, си́вîти* (o člověku), *алфа́вît, про́стúй, я́сний, ви́со́ко* aj.

5) Přízvuk vykonává diferencující funkci tím, že rozlišuje:

a) význam slov:

мука́ – му́ка (mouka-muka, žal), *атла́с – а́тлас* (atlas „látka“ – atlas „soubor map“), *при́клад – приклáд* (příklad – pažba), *рáдій – радîй* (radium – raduj se), *кóлос – колóс* (klas – kolos), *перегово́ри – переговорú* (jednání – promluv si);

b) tvary jednoho slova:

жîнки – жінкú (1. p. mn. č. – 2. p. j. č.), *сло́ва – словá* (2. p. j. č. – 1. p. mn. č.), *нарізáти – нарîзати* (řezat – nařezat).

6) Neplnovýznamová slova nemají přízvuk. Připojují se k plnovýznamovým: *ду́май же* (přemýšlej přece), *чита́в би* (četl by), *я́ і ти́* (já a ty), *Геле́на та Павло́* (Helena a Pavel), *на столî, під будúнком* (na stole, pod domem).

1. Opakujte po vyučujícím: (nahrávka čtení 1)

ла – ля, да – дя, та – тя, на – ня, ца – ця, за – зя, са – ся

лу – лю, ду – дю, ту – тю, ну – ню, цу – цю, зу – зю, су – сю

ле – лє, де – дє, те – тє, не – нє

ки́шка – кішка, кит – кіт, мий – мій, живи́ – живíмо, лий – хліб, пий – по́піл, чий – чíтко, ни́жній – нíжний, ши́ти – розпашíлий, сíсти – сидíти, ви́ти – повíка, язи́к – базíкати, щит – щíтка, би́ти – бій, лиси́ця - ліс

лак – ляк, ла́пка – ля́пка, кулóн – льон, стіл – сіль

бура́к – бур’я́н, в´яз – свя́то, м´я́та – тьмя́ний, б´ю – бюро́, п´єш – пюпíтр

сьогóдні, сьóмий, райóн, мільйóн.

2. Poslouchejte a čtěte se správnou výslovností. (nahrávka čtení 2)

ба́ба, ба́тько, не́бо, земля́, наро́д, проща́ння, а́збука, ім’я́, дя́дько, нога́, юна́к, ща́стя, стіл, шість, Ки́їв, Украї́на, істо́рія, їзда́, пра́ця;

друг, підло́га, мете́лик, вчи́тель, олів’е́ць, викладач, ти́гр, хліб, ніч, студе́нт, дівча́, дочка́, ба́тько, ми́ша, му́ха, ли́стя, світ, вікно́, знання́, життя́, сім’я́, по́ле, о́ко, дитя́, школя́р, мотузка, гора́, ріка́, ма́ти, ти́ждень, пло́ща, ніж;

дзвін, каніку́ли, доли́на, лось, ді́вчина, хло́пець, у́чень, учени́ця, Ілля́, украї́нець, украї́нка, пюре́, слон, жира́фа, селяни́н, селя́нка, ле́бідь, брат, воро́та, студе́нтка, но́жиці, това́риш, ключ, інжене́р.

3. Přečtěte následující slova. Přeložte je do češtiny a naučte se je. (nahrávka čtení 3)

Підло́га, стіна́, сте́ля, вікно́, две́рі, па́рта, стіл, стіле́ць, до́шка, ла́мпа, ки́лим, ша́фа, кріcло, лі́жко, карти́на, комп’ю́тер, телефо́н, фломастер, папі́р, кни́га, підру́чник, словни́к, ру́чка, олів’е́ць, зо́шит, блокно́т;

студе́нт, студе́нтка, викладач, викладачка, учи́тель, учи́телька, школя́р, школя́рка, у́чень, учени́ця, хло́пець, ді́вчина, чоловік, жі́нка, ма́ма, та́то, брат, сестра́, ба́ба, дід, тітка, дя́дько, син, дочка́.

U k r a j i n c i s e z d r a v í

I. Нейтра́льний тон	**I. Neutrální tón**
До́брого ра́нку! Добрий ранок!	Dobré ráno!
До́брий день! До́брого дня! Добридень!	Dobrý den!
До́брий ве́чір!	Dobrý večer!
Здра́стуйте!	Dobrý den

II. Фамілья́рний тон	**II. Familiární tón**
1) Привіт! Віта́ння!	1) Ahoj!
2) Здра́стуй! Здоро́в був! Здоро́во!	2) Ahoj! Nazdar! Bud´ zdráv!
3) Віта́ю!	3) Ahoj! Nazdar!
4) Скі́льки літ!	4) Tebe/Vás už jsem neviděl!

U k r a j i n c i s e l o u č í

I. Нейтра́льний тон	**I. Neutrální tón**
До поба́чення!	Na shledanou!
На все (вам) до́бре!	Mějte se pěkně/hezky/dobře!

II. Фамілья́рний тон	**II. Familiární tón**
1) Бува́й/-те (бу́дьте) здоро́в/-і!	1) Bud'/bud'te zdráv/-i!
2) До зу́стрічі! До за́втра!	2) Nashle! Zítra nashle!
3) (На)Добра́ніч!	3) Dobrou noc!
4) Щасли́во! Па-па! Бува́й! Всього́!	4) Měj se! Ahoj! Čau! Zdar!
1) <u>názvy dní týdne:</u>	**четве́р** – до четве**рГ**á;
понеді́лок – до понеді́лка;	**п'я́тниця** – до п'я́тниці;
вівто́рок – до вівто́рка;	**суб**о́**та** – до суб**о́**ти;
середа́ – до середи́;	**неді́ля** – до неді́лі;
2) До зу́стрічі у неді́л**ю** (се́ред**у**, п'я̱тниц**ю**, суб**о́**т**у**)!	

Poslechněte si nahrávku 1.02 a 2.02 se základními pozdravy.

SEZNÁMENÍ

ЯК → ТЕБЕ́ / ВАС / ЙОГО́ (ЇЇ, ЇХ) → ЗВА́ТИ/ЗВУТЬ?

1) МЕНЕ́ ЗВА́ТИ/ЗВУТЬ....

2) МОЄ́ ІМ'Я́....., ПРІ́ЗВИЩЕ ....

3) ТЕБЕ́ ЗВУТЬ ГА́ННА?

ТАК, МЕНЕ́ ЗВУТЬ ГА́ННА./ ТАК, МОЄ́ ІМ'Я́ ГА́ННА.

НІ, Я НЕ ГА́ННА./НІ, МЕНЕ́ ЗВУТЬ … /НІ, МОЄ́ ІМ'Я́ … .

ХТО ТИ/ВИ?	Я СТУДЕНТ(КА). Я ВИКЛАДАЧ(КА)
ВИ СТУДЕНТКА?	ТАК, Я СТУДЕНТ(КА).
	НІ, Я НЕ СТУДЕНТ(КА), Я ВИКЛАДАЧ(КА).

ЗВІДКИ ТИ/ВИ?

Я З БРНО, З ПРАГИ, З ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ЗІ СЛОВАЧЧИНИ, З УКРАЇНИ… .

ДЕ ТИ ЖИВЕШ?/ДЕ ВИ ЖИВЕТЕ/ДЕ ВІН/ВОНА ЖИВЕ?

Я ЖИВУ/ МИ ЖИВЕМОУ МІСТІ, У СЕЛІ.

4. Práce ve dvojicích. Tvořte dialogy podle výše uvedených vzorů. Získejte informace o svých spolužácích.

5. Poslechněte si následující dialogy, všímejte si nových frází a zapamatujte si je.

Formální dialog

- До́брого дня!
- До́брий день!
- Мене́ звуть Ірина Василівна Ковале́вська. А вас?
- Мене звуть Томаш Новак.
- Мені дуже приємно з ва́ми познайо́митись.
- Мені та́кож.
- Хто ви?
- Я студент. Я навчаюсь в університеті. А ви?
- Я викладач. Я працюю тут в університеті. Звідки ви?
- Я з Чехії.
- Дуже цікаво. Рада була познайомитися з вами.
- Я також. До побачення!
- До побачення!

Neformální dialog

- Привіт!
- Привіт!
- Мене звуть Петро. А тебе?
- Мене звуть Марина.
- Дуже приємно з тобою познайомитись!
- Мені також! Чим ти займаєшся?
- Я студентка. Вивчаю українську мову. А ти?
- Я також студент. Звідки ти?
- Я з Чехії. А ти?
- Я з Болгарії.
- Будь ласка, пригощайся. Це українські цукерки.
- Дякую!
- Бувай!
- Па-па!